

SEÇİM SİSTEMLERİ VE KÜLTÜR BOYUTLARI: OECD VE AB ÜLKELERİ ÖRNEĞİ

ELECTORAL SYSTEMS AND CULTURAL DIMENSIONS: SAMPLE OF OECD AND EU COUNTRIES

Doç. Dr. Ahmet KESER

Hasan Kalyoncu Üniversitesi
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
a123keser@gmail.com; ahmet.keser@hku.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1064-7807

Burak KILIÇ

Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
brk.klc.92@gmail.com
ORCID: 0000-0001-9147-0144

Öz

Bu çalışmanın ana amacı, OECD ve AB ülkelerinin; seçim sistemleri, kültür boyutları ve bu ülkelerde milletvekili başına düşen kişi sayıları arasında bir ilişki olup olmadığının incelenmesidir. Bu üç değişkene ilişkin olarak evrendeki tüm ülkelerin verilerine ulaşılmış ve verilerin normal dağılmadığı tespit edildiğinden değişkenler arasındaki ilişki Spearman Korelasyon yöntemiyle test edilmiştir. Bu değişkenlerden Seçim sistemleri; çoğunlukçu seçim sistemi, nispi temsil sistemi ve karma seçim sistemi olarak sınıflandırılmaktadır. Kültür boyutları ise güç mesafesi, bireyci ve kolektivist yapı, belirsizlikten kaçınma, maskülen ve feminen toplum, uzun ve kısa vadeli oryantasyon, serbestliğe karşı sınırlama olarak gruplandırılmaktadır. Örnekleme yer alan ülkelerin milletvekili başına düşen kişi sayılarına; nüfuslarının milletvekili sayılarına bölünmesi sonucu ulaşılmıştır. Yapılan analizler neticesinde, milletvekili başına düşen kişi sayısı ile çoğunlukçu ve karma seçim sistemleri arasında pozitif; nispi temsil sistemi ile negatif; çoğunlukçu seçim sistemi ile bireycilik-kolektivizm ve serbestliğe karşı sınırlama boyutu arasında pozitif; nispi temsil sistemi ile bireycilik-kolektivizm ve maskülen-feminen boyutlar arasında negatif; karma seçim sistemi ile maskülen-feminen boyut arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonuçlarının Siyaset Bilimi ve Sosyoloji alanlarındaki akademik literatüre katkı sağlayacağı ve bir ülkede uygulanan seçim sisteminin başarı düzeyinin artması açısından ülke kültürüne uygun olabilecek tip konusunda alanda çalışanlara veri oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Seçim Sistemleri, Ulusal Kültür Boyutları, Milletvekili

Abstract

The main objective of this study is to investigate if there is a correlation between the election systems, culture dimensions, and number of capita per congressman in OECD and EU countries. We collected the data related to these three variables from all the countries of the research universe and since the data does not reflect a normal distribution tested the correlation by applying Spearman Correlation. The election system variable has three different types as: majoritarian election system, relative representation system and mixed system. The dimensions of culture variable are as: power distance, individualism versus collectivism, uncertainty avoidance, masculinity versus femininity, long term versus short term orientation, indulgence versus restraint. Number of capita per congressman for the countries within the sample group is calculated by dividing the population of each country to her congressman number. After the analysis we found that there is a positive correlation between the number of capita per congressman and pluralistic and mixed election systems, while the correlation is negative for relative representation system. There is a positive correlation between majoritarian election system and individualism versus collectivism indulgence versus restraint. The correlations between relative representative system and individualism versus collectivism and also masculinity versus femininity are negative, while it is positive between mixed election system and masculinity versus femininity. It is evaluated that the results of the study may contribute to the academic literature in political science and sociology fields and may provide data to improve the success level of a country's election system in assessing the most convenient election system to the national culture.

Keywords: Electoral System, National Cultural Dimensions, Congressman

1. GİRİŞ

Her ülkenin kendisine has özellikleri mevcuttur ve bu özellikler, o ülkeyi diğer ülkelerden farklı kılar. Bu farklılıklar uyguladıkları seçim sistemleri, kültür boyutları milletvekili başına düşen kişi sayısı olabilir. Bu farklılıklar arasındaki ilişki bu çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak çalışmada öncelikle; ilişkili kavramlar kapsamında demokrasi kavramı incelenmiştir. İzleyen paragraflarda ise çalışma kapsamında yer alan seçim sistemleri, kültür boyutları ve milletvekili başına düşen kişi sayısı kavramları mevcut akademik yazın üzerinden açıklanmıştır.

Bu çalışmanın ana amacı ülkelerin sahip oldukları ulusal kültür boyutları ile uyguladıkları seçim sistemleri arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını incelemek ve varsa kültür boyutları açısından benzer veya farklı skorlara sahip ülkelerin seçim sistemlerinin de birbirine benzer veya birbirinden farklı olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. Ayrıca çalışmanın ikincil amacı olarak inceleme kapsamındaki ülkelerin parlamentolarında bulunan milletvekili sayılarına bakılmış ve milletvekili başına düşen kişi sayıları ile seçim sistemleri arasında bir ilişki olup olmadığı da araştırılmıştır. Milletvekili başına düşen kişi sayısına ulaşmak amacıyla ülkelerin mevcut nüfus durumları ve milletvekili sayıları araştırılmıştır. Bu istatistiki bilgiler aşağıda tablo olarak verilmiştir

Araştırmanın yukarıda verilen amacından da anlaşılacağı üzere, araştırmanın ana sorunsalı farklı bölgelerde yer alan, farklı kültürel özelliklere sahip olan ülkelerin, ulusal kültür boyutları açısından sahip oldukları farklılıklar ile uygulanmakta olan seçim sistemleri ve yine bu ülkelerde milletvekili başına düşen kişi sayısı arasında herhangi bir ilişki olup olmadığı sorunsalına cevap üretmektir.

Bu çerçevede çalışmada evren OECD ve AB ülkeleri ile sınırlanmış ve yine örneklem de bu ülkelerin tamamını kapsamına almıştır. Evrende yer alan tüm bireylere (ülkeler) ilişkin kültür boyutları, seçim sistemi tipleri ve milletvekili başına düşen kişi sayıları veri olarak analize dâhil edildiğinden, örneklemin evreni temsil gücü yüksektir.

Belirlenen araştırma sorunsalı ve çalışmanın amacı kapsamında öncelikle seçim sistemleri ile ilişkisi açısından demokrasi kavramı ve içeriği, daha sonra da seçim sistemleri ve tipleri ile kültür kavramı ve ulusal kültür boyutları mevcut akademik yazına dayalı olarak kısaca aşağıdaki başlıklar altında incelenmiş daha sonra analizler ve bulgulara yer verilmiştir.

2. DEMOKRASİ

Demokrasi kavramı literatürde çok farklı şekillerde tanımlanmış kavramlardan birisini oluşturmaktadır. Örneğin Yılmaz (1996: 190) tarafından demokrasi; “halkın kendi kendisini yönetme biçimi” olarak tanımlanmaktadır. Yine, halkın halk tarafından yönetilmesi ifadesi de demokrasinin tanımında kullanılan en yaygın ifadeler arasında yer almaktadır. Derdiman (2006: 91) ise demokrasiyi, “yönetimin ve egemenliğin halkın elinde olması” şeklinde tanımlamaktadır. Abraham Lincoln ise 1864 yılında yapmış olduğu tanımda demokrasiyi “halkın, halk tarafından, halk için yönetimi” olarak ifade etmiştir (İba, 2008: 81).

Kelimenin etimolojik kökeni incelendiğinde, demokrasi kelimesinin Latince kökenli “Demos” ve “Kratos” kelimelerinin birleşmesinden oluştuğu görülmektedir. Burada Demos “halk”, Kratos ise “egemenlik” veya “iktidar” anlamına gelmektedir (Gözübüyük, 2003: 22).

Çalışma kapsamında yer alan seçim sistemleri ve seçim kavramı ise özellikle temsili demokrasinin ayrılmaz kavramlarından olan temsil kavramıyla ilişkilidir. Temsil, bir vatandaşın diğer vatandaşların haklarını korumak ve kullanmasını sağlamak amacı ile halkın bu yetkiyi bu vatandaşa, temsil niyeti ile vermesi (Armaoğlu, 1955: 8) şeklinde tanımlanmakta ve halkın seçtiği kişiler de temsilci (Araslı, 1972: 10) olarak ifade edilmektedir.

Temsilcilerin belirlenebilmesi amacıyla icra edilen seçimlerin ise günümüzdeki şeklini alması, demokrasinin de katkıları ile bir süreç içerisinde gerçekleşmiştir. Önceleri yalnızca belli bir kesim, oy hakkına sahipken, devam eden süreç içerisinde herkesin oy hakkına sahip olduğu bir yapı oluşturulmuştur (Tanilli, 1981: 262). Örneğin eski Yunan Şehir Devletleri’nde yalnızca erkekler ve

vatandaşlık statüsüne sahip olanlar, ABD’de ise ilk dönemlerde “Beyaz, Erkek ve Vergi Mükellefi Olanlar (Belli hektarın üzerinde toprağa sahip olanlar)” oy kullanabilirken, zamanla bu hak diğere beyaz erkekler, kadınlar ve siyahları da içerecek şekilde genişlemiştir, çünkü halk yönetimine giden yol seçimlerden geçmektedir. Bu noktada seçim kanunlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Georges Burdeau’ya göre seçim kanunu ve seçim sistemi, devletin uygulamadaki tek anayasasıdır (Sezen, 1994: 22).

Demokratik bir düzenden söz edebilmek için, demokratik rejimin uyması gereken bazı ilkeler vardır. Özbudun (1987: 393) bunları: genel oy, seçimlerin düzenli şekilde tekrarlanması, grupların parti oluşturması ve seçimlere katılmalarına hak tanınması, yasama meclisinin seçimle oluşturulması, seçimlerin ve seçim kampanyalarının fikir özgürlüğünün olduğu, seçmenlerin temsilcilerle görüşebildiği bir ortamda gerçekleşmesi, seçmenlerin oylarını serbest ve gizli şekilde kullanabilmesi şeklinde sıralamaktadır.

Seçme hakkına ilişkin olarak ise Tanilli (1981: 263), eşitlik, genellik, bireysellik, gizlilik ve serbestliği, demokratik bir sistemin temel ilkeleri olarak sıralamaktadır. Aşağıda bu ilkeler sırayla kısaca açıklanmıştır:

Eşitlik İlkesi: Sosyal (1968: 61)’a göre, eşitlik ilkesi seçimlerde seçmenin kişisel özellikleri, maddiyatı, eğitim durumu ne olursa olsun tek ve eşit oya sahip olmasını ifade etmektedir ve tek kişinin tek oy hakkı bulunmaktadır.

Genellik İlkesi: Oy hakkının genelliğini ifade etmektedir. Genel ve eşit oy demokratik ülkelerin hepsinde benimsenmiştir (TBMM Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü, Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Uygulamalar, 1982: 20). Özetle yasalarla tanımlanmış yaşın üstündeki tüm vatandaşlar, hukuki bir kısıtları bulunmadığı takdirde bu hakka sahiptir ve oyları da yaş, eğitim, cinsiyet, makam vb. hiçbir durum gözetmeksizin eşit ağırlıktadır.

Bireysellik İlkesi: Kişinin oyunu kendisinin kullanması gerektiğini ve bu hakkın başkasına devredilemez (Karamustafaoglu, 1970: 141) olduğunu ifade etmektedir.

Gizlilik İlkesi: Kişinin oyunu kendi duygu, düşünce ve inancına göre ve seçimlerin güvenilirliği açısından gizli olarak kullanabilmesi (TBMM Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü, Seçim Sistemleri ve Türkiye’deki Uygulamalar, 1982: 20) anlamına gelmektedir. Bu ilke seçmen olan bireyin hiçbir baskıya maruz kalmaksızın, hür iradesiyle oyunu kullanabilmesi ve halkın hür iradesinin sandığa yansması açısından önem taşımaktadır.

Serbestlik İlkesi: Bu ilkeyi gizlilik ilkesi ile birlikte ele almak mümkündür. Seçmenlerin hiçbir şekilde baskı altında kalmadan oylarını serbestçe, özgürce kullanabilmelerini (Cotteret ve Emeri, 1991: 42) ifade etmektedir.

Seçme hakkı ve bu hakka ilişkin ilkelerine ilişkin yukarıdaki açıklama sonrası aşağıda seçim sistemleri incelenmiştir.

3. SEÇİM SİSTEMLERİ

Temsili demokrasinin işleyebilmesi açısından anahtar unsur olan seçim sistemi kavramı Ateş (2006: 1) tarafından, “seçimin gerçekleşmesi ve temsilcilerin belirlenmesi için uyulması gereken usuller veya kurallar” şeklinde ifade edilmiştir. Demokrasinin işlerliği ve temsili demokraside halkın temsilcilerinin seçilmesine ilişkin yöntem bu usul ve kurallara göre belirlendiği için, uygulanan seçim sistemi demokrasi açısından bir takım temel işlevlere sahiptir.

Seçim sistemine ilişkin bu temel işlevler:

(1) *Fayda (yarar)İşlevi:* Ülkeyi hangi parti ya da partilerin yöneteceği, muhalefetin kimlerden oluşacağı ve denetimi yapacak olan parti ya da partilerin belirlenmesinde yararın gözetilmesi;

(2) *Yönetimde İstikrar İşlevi:* Ülkeyi istikrar içinde yönetecek bir partinin hükümeti kurması ve

(3) *Temsilde Adalet (Adalet) İşlevi*: Ülke içerisinde tarafları olan diğer parti ve gruplara da parlamento içerisinde imkân verilmesi (Türk, 2006: 77-78) şeklinde sıralanmaktadır.

Bahsi geçen seçim sistemlerin ilişkin tipolojiyi ise (1) Çoğunluk esasına dayanan seçim sistemleri, (2) Nisbi temsil sistemi ve (3) Karma sistemler olarak üç ayrı tip halinde incelemek mümkündür. Aşağıda bu sistem tipleri ve alt türleri kısaca incelenmiştir.

3.1. Çoğunluk Esasına Dayalı Seçim Sistemleri

Çoğunluk esasına dayalı seçim sistemi, en genel ifade ile “en çok oyu alanın seçildiği” (Cotteret ve Emeri, 1991: 49) sistemdir. Bu sistem seçimlerde ilk kullanılan ve uygulaması basit bir sistemdir (Tunç, 1999: 139). Fazla oy alanın (First past the post) sandalyeyi kazandığı (Douglas, 1967: 26) yani bir fazla oy alanın ya da bir başka ifadeyle oy sayısında rakibini/rakiplerini geçenin kazandığı sistemdir.

Çoğunluk esasına dayalı seçim sistemleri kendi arasında (1) Tek turlu ve (2) İki turlu sistemler olarak gruplandırılmaktadır.

Bunlardan *Tek Turlu Çoğunluk Sistemi* ise kendi arasında (a) Tek turlu (Dar bölge) seçim sistemi, (b) Liste usulü (blok oy) sistemi ve (c) Alternatif oy sistemi olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Ülkenin küçük seçim bölgelerine ayrıldığı ve her bölgede en çok oyu alan kişinin seçildiği sistemler *Tek Turlu (Dar Bölge) Seçim Sistemi* olarak sınıflandırılmaktadır. Bu seçim sisteminde, Mecliste kaç milletvekili varsa ülke o kadar seçim bölgesine ayrılmakta ve her seçim bölgesinden bir aday çıkmaktadır (Türk, 1994: 15). İngiliz sistemi olarak bilinen tek turlu dar bölge sistemi, İngiltere'nin yanı sıra ABD'de de uygulanmaktadır (Aldıkaçtı, 1980: 7-21; Teziç, 1991: 277; Tunç, 1999: 148).

Tek turlu çoğunluk sistemlerinin ikinci türü olan *Liste Usulü (Blok Oy) Sistemi*'nde ise her seçim bölgesinden birden fazla aday seçilebilmektedir. Oylama aday esaslı ya da parti esaslı olarak yapılmakta, aday esaslı olanda en çok oyu alan aday seçilirken; parti esaslı oylamada ise en az 1 oy fazla alan parti, o bölgedeki milletvekillerinin tamamını kazanmaktadır (Yüce, 2017: 2).

Tek turlu çoğunluk sistemlerinin üçüncüsü ise *Alternatif Oy Sistemi*'dir. Bu sisteminde Ülke seçim çevrelerine ayrılmaktadır. Halk, adayları sıralayarak oylamaktadır (Yüce, 2017: 3). Bir aday seçilmek için gerekli oyu aldıktan sonra, o adaya ilk verilen ilk sıradaki oylar yerine ikinci sıradaki adaya verilen oylar sayılmakta ve sistem bu şekilde tüm sandalyeler dolana kadar devam etmektedir.

Çoğunluk esasına dayalı seçim sistemlerinin ikinci türü olan iki turlu çoğunluk sisteminde, %50'yi aşan adaylar ilk turda seçilmektedir. Eğer salt çoğunluk ilk turda yakalanmazsa, ikinci tur seçim yapılmakta ve çoğunluğu yakalayan aday seçilmektedir. Bu sistem ile anılan ülke Fransa'dır (Teziç, 1998: 274).

3.2. Nispi Temsil Sistemi

Seçim sistemlerinin ikinci türü olan Nispi Temsil Sistemi ise her partinin seçmenlerden aldığı oy oranında milletvekili çıkarmasını öngören bir sistemdir. Bu sistemin temel amacı her partiye aldığı oy oranınca, miktarınca ya da siyasal gücü ile orantılı bir biçimde söz hakkı vermektir (Teziç, 1967: 32).

Belçika, Danimarka, İrlanda, Hollanda, İspanya, Lüksemburg, Norveç (Lijphart, 1991: 107), Portekiz, Yunanistan, İsveç, Finlandiya, Avusturya gibi pek çok Avrupa ülkesinde parlamento seçimlerinde nispi temsil sistemi uygulanmaktadır (Bakır ve Sevgi, 1981).

Nispi temsil sisteminin (1) *Ulusal Düzeyde Nispi Temsil* ve (2) *Seçim Çevresi Düzeyinde Nispi Temsil* olmak üzere iki tip uygulaması söz konusudur.

Bunlardan *Ulusal Düzeyde Nispi Temsil* modelinde, Ülke tek bir seçim bölgesi olarak kabul edilir. Kullanılan geçerli oyların parlamento üye tamsayısına bölünmesiyle “ulusal seçim kotası” bulunur. Alınan oyun kotaya bölünmesi ile de milletvekili sayısı belirlenir (Gözler, 2004: 138).

Aşağıda Tablo 1’de Ulusal Düzeyde Nispi Temsil modeline ilişkin bir örnek olarak, alınan oy ve kotalara göre hangi partinin kaç milletvekili çıkarabileceğı sunulmuştur:

Tablo 1. Ulusal Düzeyde Nispi Temsil

Parti	Alınan Oy	Kota	Milletvekili
A	8.000.000	: 100.000	80
B	6.000.000	: 100.000	60
C	4.000.000	: 100.000	40
D	1.800.000	: 100.000	18
E	200.000	: 100.000	2

Tablo 1’de örnek olarak 20.000.000 geçerli oyun, 200 milletvekiline bölünmesi sonucu seçim kotası elde edilmiştir. Bu kotadan hareketle her partinin ne kadar aday kazandığı sonucuna varılabilmektedir. Bu tablodan yola çıkılarak alınan oyun kotaya bölünmesi sonucunda; A partisinin 80 aday, B partisinin 60 aday, C partisinin 40 aday, D partisinin 18 aday ve E partisinin de 2 aday kazandığı sonucuna varılmaktadır.

Nispi temsil sisteminin ikinci tipi olan *Seçim evresi Düzeyinde Nispi Temsil sisteminde*, Ülke birden fazla milletvekili çıkaracak seçim bölgelerine bölünmekte ve alınan oy oranlarına göre partiler milletvekili çıkarmaktadırlar. Bu sistemde kalan artık oyları da değerlendirilmeye almak için çeşitli yöntemler oluşturulmuştur.

Bu sistemin uygulanışına ilişkin bir örnek aşağıda Tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Seçim evresi Düzeyinde Nispi Temsil

Parti	Alınan Oy	Kota	Milletvekili	Artık Oy
A	36.000	: 20.000	1	16.000
B	30.000	: 20.000	1	10.000
C	24.000	: 20.000	1	4.000
D	10.000	: 20.000	0	10.000

Tablo 2’deki örnekte 2 milletvekilliğı açıkta kalmış ve 40.000 oy da (artık oy) artmıştır. İşte bu *artık oyların dağıtılış usulüne göre nispi temsil sisteminin dört değişik çeşitdi vardır*. Bunlar: (i) En büyük artık (bakiye) usulü, (ii) En kuvvetli ortalama usulü, (iii) Milli bakiye (ulusal artık) usulü ve (iv) d’hondt usulü’dür (Gözler, 2004: 139).

Bunlardan *En Büyük Artık (Bakiye) Usulü*’nde kalan artık oylar sıralanır ve en büyük olanlara kalan milletvekillikleri dağıtılır (am, 1995: 255). Eğer oylar eşit çıkarsa her ülkenin kanununa göre belirlenerek işlem sonuçlandırılır. Kura veya belirlenecek her hangi bir yöntem ile milletvekillikleri verilir.

Küçük partileri korumaya yönelik olduğu söylenebilir. İlk olarak hiçbir milletvekilliğı elde edemeyen parti bu yöntem sayesinde milletvekili çıkarma şansı elde etmektedir (am, 1995: 495).

Bakiye sisteminin uygulanışına ilişkin bir örnek aşağıda Tablo 3’de verilmiştir:

Tablo 3. Bakiye Usulü

Parti	Alınan Oy	Kota	Milletvekili	Artık Oy
A	36.000	: 20.000	1	16.000
B	30.000	: 20.000	1	10.000
C	24.000	: 20.000	1	4.000
D	10.000	: 20.000	0	10.000

Bakiye usulünde, seçim sonrası milletvekillikleri dağılımı yapıldıktan sonra artık oylar hesaplanır. Artık oylar büyükten küçüğe doğru sıralanır ve en büyük olanlara milletvekillikleri verilir. Eşitlik söz konusu ise kura gibi yöntemlere başvurulur. Her ülkenin bu eşitlik için (B ve D partisi) farklı yöntemleri olduğu söylenebilir. Bu yöntem yasa ile belirlenir. Artan iki milletvekilliğinden biri A partisine diğerisi ise B veya D partisine (eşit olduğu için kura veya belirlenecek başka yöntemle) verilir. Bu sayede artık oy ve açıkta milletvekilliği kalmamış olur.

En Kuvvetli Ortalama Usulü’nde ise partilerin aldığı oyların ilk dağılım sonucunda elde ettikleri milletvekili sayılarına 1 eklenmesi ve alınan oyların 1 eklenmesi sonucu varılan sayıya bölünmesi sonucu elde edilir. Sayılar sıralanır ve büyük partiler milletvekillerini almaya hak kazanır.

Bu sistem büyük partilere avantaj sağlamaktadır. Hollanda, Danimarka, Lüksemburg ve İsviçre’de bazen uygulanmaktadır (Üste, 1999: 46).

En Kuvvetli Ortalama Usulünde, sistemin uygulanışına ilişkin bir örnek aşağıda Tablo 4’de verilmiştir:

Tablo 4. En Kuvvetli Ortalama Usulü

Parti	Alınan Oy	Kota	MV	Artık Oy	Yapılacak İşlem
A	36.000	: 20.000	1	16.000	$36.000: 2 (1+1) = 18.000$
B	30.000	: 20.000	1	10.000	$30.000: 2 (1+1) = 15.000$
C	24.000	: 20.000	1	4.000	$24.000: 2 (1+1) = 12.000$
D	10.000	: 20.000	0	10.000	$10.000: 1 (0+1) = 10.000$

İlk dağılım sonucunda kazanılan milletvekili sayısı ise Tablo 5’deki gibi olacaktır. İlk dağılım yapıldıktan sonra partinin almış olduğu oy, ilk dağılımda partinin kazanmış olduğu milletvekili sayısına bir eklenmesi sonucu elde edilmiş sayıya bölünür.

Varılan bu sonuçlar büyükten küçüğe doğru sıralanır. En büyük sonuçları elde eden partiler milletvekilliklerini kazanmış olur. Örnekte, milletvekilleri A ve B partisine verilir. Bu yöntem sayesinde yapılmış olan seçimde açıkta milletvekili ve artık oy kalmamış olur.

Milli Bakiye (Ulusal Artık) Usulü'nde ise ulusal seçim kotası, artık oyların toplamının artık milletvekillerinin toplamına bölünmesi sonucu elde edilir. Bu işlemin ardından her partinin artık oyu, seçim kotasına bölünür. Böylelikle her partiye ne kadar milletvekili düştüğü saptanır (Armaoğlu, 1955: 97; Alyot, 1949: 33-34; Teziç, 1998: 285). Türkiye'de 1965 genel seçimlerinde uygulanmıştır (Yüzbaşıoğlu, 1996: 111).

Artık oyların dağıtılış usulüne göre nispi temsil sistemlerinin dört çeşidinden sonuncusu olan *d'Hondt Usulü* en yüksek ortalama usulü ile aynı sonuçları verirken uygulaması daha basit bir sistemdir. Victor d'Hondt tarafından bulunmuş olduğu için sisteme bu ad verilmiştir (Türk ve Tuncer, 1995: 28). Üste 'ye (1999: 47) göre, bu sistemde seçim kotası bulunmaz ve artık oy ve açık milletvekilliği de bırakmayan bir usuldür. Büyük partilerin daha şanslı olduğu bir seçim sistemidir. Türkiye'de uygulanmaktadır. Türkiye dışında birçok Avrupa ülkesinde de uygulanmakta olan bu sistemi uygulayan ülkelere örnek olarak Hollanda, İzlanda, Portekiz, Avustralya, Belçika ve Finlandiya'yı (Gözler, 2001: 141) saymak mümkündür.

Bu usulde, seçime katılmış siyasî partilerin adları alt alta ve aldıkları geçerli oy sayıları da hizalarına yazılır. Partilerin aldıkları oy sayıları önce 1'e sonra 2'ye, 3'e bölünür. Çıkarılacak milletvekili sayısına kadar bölünür. Sayılar büyükten küçüğe doğru sıralanır. Milletvekillikleri de büyüklük sırasına göre dağıtılır (Sosyal, 1976: 241). Aşağıda Tablo 5'te bir örnek sunulmuştur:

Tablo 5. d'Hondt Usulü

Parti	1'e Bölme	2'e Bölme	3'e Bölme	4'e Bölme	5'e Bölme
A	<u>36.000(1)</u>	<u>18.000(4)</u>	12.000	9.000	7.200
B	<u>30.000(2)</u>	<u>15.000(5)</u>	10.000	7.500	6.000
C	<u>24.000(3)</u>	12.000	8.000	6.000	4.800
D	10.000	5.000	3.333	2.500	2.000

Bu sistemde açıkta kaç milletvekilliği kaldıysa, partinin almış olduğu oyun, açıkta kalan milletvekili sayısına bölünmesi gerekmektedir. Tablo 5'e göre, 5 milletvekilliği açıkta kalmıştır. Bu yüzden partilerin almış olduğu oy ilk olarak 1'e sonra 2'ye, 3'e, 4'e ve 5'e bölünmüştür. Sayılar büyükten küçüğe doğru sıralanır. En büyük sayıdan en küçük sayıya doğru bir sıralama yapıldığında: A partisi 2, B partisi 2, C partisi 1 milletvekili çıkarmaktadır. D partisi ise hiçbir milletvekili çıkaramamaktadır. Sistem sayesinde açıkta milletvekili kalmaması sağlanmaktadır.

3.3. Karma Seçim Sistemi

İkinci Dünya Savaşından sonra, bazı batı ülkelerinde çoğunluk sistemi ile nispi temsil sisteminin karışımı, çeşitli sistemler uygulanmaya başlamıştır. Karma seçim sistemi, hem çoğunluk esasına dayalı seçim sistemlerinin hem de nispi temsil sisteminin olumlu yönlerini almıştır. İki ana sistemin sakıncalarını, dezavantajlarını gidermek amacı ile oluşturulmuş bir sistemdir (Yavaşgel, 2004: 105-106). Bu şekilde birden fazla seçim sistemi ile yeni bir seçim sistemi oluşturmaya "seçim mühendisliği" adı verilmektedir (Mackenzie, 1967: 85; Teziç, 1991: 293). Uygulanışına bakıldığında, ülkeler 1990 yılından sonra bu sistemi uygulamaya başladıkları (Öden, 2003: 55) görülmekte ve bu sistemde hem *yönetimde istikrar* hem de *temsilde adalet* ilkelerinin birlikte (Atar, 1990: 87; Cotteret ve Emeri, 1991: 70; Sezen, 1994: 208) göz önüne alındığı ifade edilmektedir.

Çoğunluk yöntemi ağırlıklı karma seçim sistemi, nispi temsil sistemi ağırlıklı karma seçim sistemi ve dengeli karma seçim sistemi olarak gruplandırılır.

Çoğunluk yöntemi ağırlıklı karma seçim sistemi, Japon seçim sistemi, böyle bir yöntemi içeren en iyi örneklerden biridir. Burada tek turlu çoğunluk sistemi söz konusudur. Seçim iki bölgeden daha fazla yerde milletvekilliğinin dağıtılacağı seçim çevresinden oluşur. Mevcut olan milletvekilliği sayısından az ya da çok aday belirtmek seçim sisteminde bazı adaletsizliklere yol açabilir.

Nispi temsil sistemi ağırlıklı karma seçim sistemi, bu tür sistemler, listelerde sandalye dağılımından pay almak için, belirli bir oy barajını aşma zorunluluğunu getirebilir. Bazı ülkeler bunu nüfusa göre hesaplarken; bazı ülkeler ise, yasa tarafından belirlenen % 3, % 4, % 7, % 10 gibi oranlarda değişen sınırı geçmek için uğraşırlar. Yine listeler arasında oyların mutlak çoğunluğunu geçenler sandalyelerin tümünü alırlar. Sandalyeler listelere arasında en yüksek ortalama yöntemine göre dağıtılır.

Dengeli karma seçim sistemi, bu sistemde nispi temsil sistemi ile çoğunluk sistemine eşit ağırlık verilir. Ülke çok sayıda seçim bölgesine bölünür. Her seçim bölgesinde en fazla oyu alan parti, o seçim bölgesindeki sandalyeleri alır. Diğer partiler tarafından elde edilen oylar ulusal düzeyde toplanır ve geri kalan milletvekilliği sayısı nispi temsil sistemi ile dağıtılır. Federal Almanya'da uygulama alanı bulmuştur. Kişiselleştirilmiş nispi seçim sistemi olarak da bilinmektedir. (COTTERET, 1991, s.84)

Buraya kadar tarihsel süreç içerisinde gelişen farklı seçim sistemleri kısaca açıklanmıştır. Bu süreç içerisinde farklı ülkelerde Milletvekillerinin seçilmesine yönelik farklı uygulamaların gelişmiş olduğu görülmektedir. Bazı ülkeler nispi seçim sistemi ağırlıklı yöntem uygularken bazıları çoğunluk ağırlıklı sistemleri uygulamaktadırlar (Özkan, 2007: 111).

Yukarıda bahsedilen durum doğal olarak *ülkelerin ulusal kültür yapıları ve bu yapıya ait boyutlar ile uygulanan seçim sistemleri arasında bir ilişki olup olmadığına* ilişkin soruyu doğurmaktadır. İşte bu araştırmanın odak noktası da bu araştırma sorusuna cevap aramak üzere kurulmuştur. Bu yüzden, araştırma sorusuna yanıt bulmak üzere yöntem bölümüne geçmeden önce kültür ve kültür boyutları kavramının da incelenmesi gerekmektedir.

4. KÜLTÜR BOYUTLARI

Kültür ve kültür boyutları konusunda en tanınmış çalışmalardan birisini yapan Hofstede (1984: 82) tarafından kültür; “bir insan ya da topluluğu diğer insan veya topluluklardan ayıran farklılıklar” şeklinde tanımlanmıştır. Daha sonraki bir çalışmasında ise yazar kültürün, aklın yazılımı olduğunu ve insan aklının derinliklerinde yer aldığını belirtmiş, kültürü, yazılı olmayan kurallar (Hofstede, 2005: 4) şeklinde ifade etmiştir.

Bu noktada farklı ülkelerde yaşayan toplumların kültürleri arasındaki farklılığın nasıl ortaya çıktığı sorusu karşımıza çıkmaktadır. Bu soru ise doğal olarak ortaya çıkan farklı ihtiyaçlara dayalı olarak cevaplanmaktadır. İnsan ihtiyaçları kapsamında, Maslow aslında insanların aynı temel ihtiyaçlara sahip olduğunu söylemekte ve bu ihtiyaçların fizyolojik, güvenlik, sevgi, saygı ve kendini gerçekleştirme olduğunu belirtmektedir. Bu piramitte yer alan ihtiyaçlar ise tatminine duyulan zorunluluk açısından güçlüden zayıfa doğru sıralanmıştır. Burada tatmini en zorunlu olan ihtiyaçlar, fizyolojik ihtiyaçlar olurken, en zayıf olanı da kendini gerçekleştirme şeklinde yer almaktadır. Piramidin yukarısına doğru çıkıldıkça güdülenmenin azaldığı (İnceoğlu, 1985: 269-270) belirtilmektedir. İşte farklı ülkelerin sahip olduğu coğrafi koşullar, ekonomik ve teknolojik gelişmişlik, sosyolojik durum, eğitim durumu vb. birçok etken ihtiyaçların tatmin edilmesine ilişkin farklılıkları, bu farklar ise farklı kültürleri ortaya çıkarmaktadır. Nitekim, Yeşil (2009: 103-104), kültürün oluşumunda rol oynayan faktörler ve kurumları: “ekoloji ve fiziksel çevre, aile, din, eğitim ve politik sistem” olarak değerlendirilmektedir. Benzer bir yaklaşımla Scarborough (1998: 2) ve Cesere ve Sadri (2003: 37)'de ihtiyaçlar hiyerarşisinden hareket etmekte, bireylerin ihtiyaç tatmin tanımlamasındaki farkın kültürler arasındaki farklılıkları meydana getirdiğini kabul etmektedirler.

Parker (1998: 165) kültürü okyanusta buzdağına benzetmektedir. Nasıl ki buzdağının görünen kısmı varsa kültürün de görünen kısımları vardır. Yazar, kültürün de davranış, normlar, adetler, dil ve sembollerden oluştuğu ve bunların da kültürün görünen kısımları olduğunu ifade etmektedir.

Bu noktada, yukarıda sıralanan çevre koşullarına bağlı olarak gelişen ve uluslar açısından farklılaşan kültürün hangi boyutlara sahip olduğunun tespit edilmesi, farklılıkların olup olmadığının ve varsa bunların neler olduğunun ortaya konabilmesi bakımından önem arz etmektedir. Bu konuda farklı ülkelerden toplanmış veriler üzerinden yaptığı analizler sonucunda Hofstede (1984), önce kültürel boyutların 4'e ayrıldığını tespit etmiştir. Bunlar, *güç mesafesi aralığı*, *bireyci ve kolektivist yapı*, *belirsizlikten kaçınma*, *maskülen ve feminen toplum* olma boyutlarıdır. Daha sonraki çalışmalarında ise bu dört boyuta ek olarak önce *uzun ve kısa vadeli oryantasyon* boyutunu (Hofstede, 2001), sonra altıncı boyut olarak ise *serbestliğe karşı sınırlama* boyutunu eklemiştir (Hofstede ve Minkov, 2010). Günümüzde genel olarak ulusal kültür bu altı boyut kapsamında değerlendirilmektedir (Hofstede, 2011: 7-8; Keser, Gürbüz ve Türen, 2015: 577).

Sırasıyla ulusal kültürün bu altı boyutu aşağıda özet olarak incelenmiştir:

İlk boyut olan *Güç Mesafesi Aralığı* gücün nasıl dağıtılmış olduğuna ilişkin boyuttur. Bazı toplumlarda insanlar gücün eşit dağıtılmadığını savunmaktadırlar (Sargut, 2001: 182). Bu savunmanın sonucu olarak oluşan nispi uzaklığa güç mesafesi veya güç mesafesi aralığı adı verilmektedir. Düşük güç mesafesi aralığına sahip ülkelerde, eşitsizlikler minimuma indirilmiştir. Her birey eşit haklara sahiptir. Uzlaşma önemlidir. Üstler erişime açıktır ve hiyerarşik kademeler veya toplumun katmanları arasında maaş, ücret veya gelir farkı azdır (Hofstede, 1997: 37). Çalışanların güveni ve özgüveni yüksektir. Yöneticilerin becerikli ve demokrat (Aycan, 2000: 192-221) oldukları görülmektedir. Yüksek güç mesafesi aralığına sahip ülkelerde ise eşitsizlikler kabullenilmekte ve normal karşılanmaktadır. Üstler daha erişilmez konumdadır. Astlar yapacakları iş veya işler konusunda emir beklerlerken (Hofstede, 1997: 37), inisiyatif alma konusunda isteksizdirler. Çalışanlarda güven ve özgüven konusunda eksiklik mevcuttur. Yöneticiler otokrat ve babacandır (Aycan, 2000: 192-221).

İkinci boyut olan *Bireyci ve Kolektivist Yapı* ise bireylerin kendilerine mi yoksa bir gruba mı yöneldikleri sorusunun yanıtıdır (Steger, Schindel ve Krapf, 2002: 34). Kolektivist yapıya sahip ülkeler "biz" odaklıdır. İletişim önemlidir. Kolektivist bir yapısı olan ülkeleri gruplar yönetir. İşveren ile içi arasındaki ilişi karşılıklı ahlak anlayışına bağlıdır (Hofstede, 1997: 67). Bireyci ülkelerde "ben" odaklı bir yapı vardır. Kimlik bireye bağlıdır. Bireysel seçimler daha önemlidir. İşveren ve içi arasındaki ilişi faydaya dayanmaktadır. Bireyler yönetir ve bu toplumlarda düşük iletişim söz konusudur (Hofstede, 1997: 67).

Üçüncü boyut olan *Belirsizlikten Kaçınma*, bir toplumun belirsiz durumları tehdit edici olarak kabul etmesi olarak tanımlanmaktadır (Sofyalıoğlu ve Aktaş, 2001: 91). Belirsizlikten kaçınma oranı düşük olan toplumlarda, stres seviyesi düşüktür. Görüş farklılıkları kabullenilir. Başarı motivasyon sağlar. Esnek bir planlama vardır (Hofstede, 1997: 125). Üst düzey yöneticiler stratejiye dâhildir. Gerekirse kurallar ığnenebilir. Yöneticiler her şeyi bilmeyebilir. Değişime direnç azdır (Hofstede, 2001: 169-170). Belirsizlikten kaçınma oranı yüksek toplumlarda stres seviyesi yüksektir. Güven motivasyonu sağlar. Hayattaki belirsizlikler tehdit olarak görülebilir ve mücadele edilmesi gerekmektedir. Kural ve kanunlara ihtiyaç duyulmaktadır. Katı bir planlama vardır (Hofstede, 1997: 125). Üst düzey yöneticiler uygulamaya dâhildir. Değişime direnç fazladır. Yöneticiler her şeyi bilir. Firmaya bağlılık önemlidir (Hofstede, 2001: 169-170).

Dördüncü boyut ise *Maskülen ve Feminen Toplum* olma durumudur. Hofstede (2001:298-299)'ye göre "eğer bir toplumda atılganlık, para elde etme ve materyalist eğilimler egemen değerler olarak öne çıkıyorsa, insana verilen önem arka planda kalıyorsa, bu toplumların egemen değerlerinin eril kültürünü öne aldığı" söylenebilir. Dişil kültürün göstergeleriye, insanlar arası ilişkilere ve insana verilen önem, yaşamın genel niteliğini önde tutmak biçiminde ortaya çıkmaktadır. Toplumlar geleneksel anlamda dişilikle ilişkilendirilen kavramlar şefkatli, merhametli, nazik, sadık, çocuklara karşı sevgi dolu ve anlayışlı olmak, sıcak davranmak da eklenebilir (Sargut, 2001: 175). Maskülen toplumlarda, bireyler hırs odaklıdır. alışmak için yaşarlar. Para ve işler önemlidir. Sorunlar güçlü tarafın lehine çözülür (Hofstede, 1997: 96). Feminen toplumlarda, yaşam bireylerin odak noktasıdır.

Hayatı yaşamak için çalışmalıdır. İnsan ve içten ilişkiler önemlidir. İş insan yaşamının merkezinde değildir (Hofstede, 2001: 298-318).

Beşinci boyut *Uzun ve Kısa Vadeli Oryantasyon* olarak tanımlanmıştır. Farklı özellikteki toplumlardan kimisi hemen sonuç beklemekte kimisi de zamanla sonuç elde etmeyi düşünmektedir (Barkema ve Vermeulen, 1997: 849). Kısa dönemi benimseyen toplumlarda hemen kâr amacı güdülmekteyken, uzun dönemde zaman içerisinde belli işlemler sonucunda kâr elde etmeye odaklanılmaktadır (Roath, Miller ve Cavuşgil, 2002: 10-11). Uzun vade yönelimli toplumlarda, azim ve çaba, kazanımların yavaş yavaş ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Birikimler ve kaynakların doğru kullanımı önemlidir. Yatırım için mevcut kaynaklar kullanılmaktadır (Hofstede, 1997: 173). Kısa vade yönelimli toplumlarda ise çabaların sonuçlarının hızla ortaya çıkması beklenmektedir. Harcama konusunda sosyal baskı söz konusudur. Yatırımlar içinse küçük miktartlı sermaye gerekmektedir (Hofstede, 1999: 173).

Ulusal kültürün altıncı ve son boyutu ise *Serbestliğe Karşı Sınırlama* boyutudur. Bir topluluğun üyelerinin heveslerini ne kadar kontrol altında tutabildikleriyle ilgilidir. Hevesli toplumlar göreceli olarak isteklerini ve heveslerini yerine getirmekte kendilerini özgür bırakmışlardır (Şeker, 2015).

Ulusal kültür boyutları kapsamında sırası ile Türk toplumun güç mesafesi, bireyci ve kolektivist yapı, belirsizlikten kaçınma, maskülen ve feminen toplum olma, uzun ve kısa vadeli oryantasyon ve serbestliğe karşı sınırlama boyutlarındaki puanları şöyledir: 66-37-45-85-46-49. Bu puanlara göre Türkiye'deki kültür; güç aralığı yüksek, kolektivist, feminen özelliklerin daha ağır bastığı, belirsizlikten kaçınma skoru çok yüksek, uzun ve kısa vadeli oryantasyon ile serbestliğe karşı sınırlama boyutlarında ise orta derecede skora sahip bir kültür özelliği göstermektedir.

5. YÖNTEM, BULGULAR VE TARTIşMA

Araştırma nesnel bir çalışmaya dayanmaktadır ve kullanılan veriler non-parametrik. Araştırma sorusuna ilişkin cevapların üretilebilmesi maksadıyla meta analizi yöntemi kullanılmıştır. Meta analizi analizlerin analizidir. Meta analizi, belirli bir konuda yapılmış birbirinden bağımsız birden çok çalışmanın sonuçlarını birleştirme ve elde edilen araştırma bulgularının istatistiksel analizini yapma yöntemidir. Hofstede'nin yapmış olduğu analizler (ölkelerin kültür boyutları) kullanılmıştır. Hofstede'nin verileri ikincil kaynakken diğer veriler araştırmacının kendisi tarafından elde edildiğinden dolayı birincil kaynaktır.

Çalışmanın evreni, OECD ve AB ölkelerinden oluşmaktadır. Aralarındaki ilişkileri test etmek üzere verileri toplanan değişkenler ise ölkelerin seçim sistemleri, ulusal kültür boyutları açısından sahip oldukları skorlar ve milletvekili başına düşen kişi sayılarıdır. Evrende yer alan bütün ölkelerin ilgili değişkenlere ilişkin verilerine bu çalışmada ulaşılmıştır. Dolayısıyla, bu çalışmanın örnekleme de OECD ve AB ölkelerinin tamamını kapsamaktadır ve örneklemin evreni temsil gücü %100'dür. Bir başka ifadeyle evrendeki tüm ölkelerin seçim sistemleri, kültür boyutları ve milletvekili başına düşen kişi sayılarına ilişkin veriler toplanmış ve analize dâhil edilmiştir. Çalışmada verilerin toplanması maksadıyla araştırmanın yapıldığı safhada araştırma türlerinden, temel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Bu araştırmalarda amaç bilgi birikimini arttırmak, olguların daha iyi anlaşılmasını ve ilişkilendirilmesini sağlamaktır.

Bu alışmada OECD ve Avrupa Birliği üyesi olan ölkelerin kültür boyutları, seçim sistemleri ve milletvekili başına düşen kişi sayıları arasındaki ilişi incelenirken analizler Spearman korelasyon yöntemi ile yapılmıştır. Ancak bundan önce verilere frekans analizi uygulanarak dağılımlar görölmüş, sonra normallik sınaması yapılmış ve en son olarak da korelasyon analizi ile araştırma safhası tamamlanmıştır. Frekans analizi sonucunda en çok uygulanan seçim sisteminin nispi temsil sistemi olduğu ortaya çıkmıştır. Uygulanan normallik analizi sonucunda ise bu çalışmadaki verilerin normal bir dağılıma sahip olmadıkları görölmüştür. Verilerin normal dağılmadığı hallerde, korelasyon analizlerinde Spearman korelasyon analizinin yapılması gerektiğinden son aşamada analizler bu yöntemle yürütölmüştür. Korelasyon analizi sonucu elde edilen sonuçlar ise aşağıda sunulmuştur.

İlk incelen korelasyon ilişkisi, milletvekili başına düşen kişi sayısı ile oğunluku seçim sistemi arasındaki ilişkinin durumudur. Burada lke nüfuslarının, o ülkenin parlamentosunda bulunan milletvekili sayısına bölünmesi sonucu milletvekili başına düşen kişi sayısı elde edilmiştir. Nüfus verilerine Dünya Bankası'ndan ulaşılmıştır. Milletvekili sayılarına da Resm Bakanlık sayfalarından ve evrimii kütüphanelerden ulaşılmıştır. Bu iki verinin de birbirine bölünmesi sonucunda milletvekili başına düşen kişi sayısı değişkeni elde edilmiştir.

Tablo 6. OECD ve AB Ülkeleri Kültür Boyutları, Milletvekili Başına Düşen Kişi Sayıları ve Seçim Sistemleri Tablosu

OECD ve AB ÜLKELERİ	KÜLTÜR BOYUTLARI						MİLTV. BAŐ. DÜŞEN KİŞİ			SEÇİM SİSTEMİ
	ÜLKELER	PDI	IDV	MAS	UAI	LTO	IND	NÜFUS	MİL.	
1. ALMANYA	35	67	66	65	83	40	82,667.68	709	116.596	Karma Sistem
2. AMERİKA BİRLEŐİK DEVLETLERİ	40	91	62	46	26	68	323,127.51	435	742.820	oğunluku Sistem
3. AVUSTRALYA	36	90	61	51	21	71	24,127.16	150	160.846	oğunluku Sistem
4. AVUSTURYA	11	55	79	70	60	63	8,747.36	183	47.797	Nispi Sistem
5. BELİKA	65	75	54	94	82	57	11,348.16	150	75.653	Nispi Sistem
6. BİRLEŐİK KRALLIK	35	89	66	35	51	69	65,637.24	650	100.980	oğunluku Sistem
7. BULGARİSTAN	70	30	40	85	69	16	7,127.82	240	29.695	Nispi Sistem
8. EKYA	57	58	57	74	70	29	10,561.63	200	52.805	Nispi Sistem
9. DANİMARKA	18	74	16	23	35	70	5,731.12	179	32.016	Nispi Sistem
10. ESTONYA	40	60	30	60	82	16	1,316.48	101	13.029	Nispi Sistem
11. FİNLANDİYA	33	63	26	59	38	57	5,495.10	200	27.475	Nispi Sistem
12. FRANSA	68	71	43	86	63	48	66,896.11	577	115.937	oğunluku Sistem
13. HIRVATİSTAN	73	33	40	80	58	33	4,170.60	151	27.615	Nispi Sistem
14. HOLLANDA	38	80	14	53	67	68	17,018.41	150	113.453	Nispi Sistem
15. İRLANDA	28	70	68	35	24	65	4,773.10	158	30.208	Nispi Sistem
16. İSPANYA	57	51	42	86	48	44	46,443.96	350	132.694	Nispi Sistem

Tablo 6. OECD ve AB Ülkeleri Kültür Boyutları, Milletvekili Başına Düşen Kişi Sayıları ve Seçim Sistemleri Tablosu

OECD ve AB ÜLKELERİ	KÜLTÜR BOYUTLARI						MİLTV. BAŐ. DÜŞEN KİŞİ			SEÇİM SİSTEMİ
	PDI	IDV	MAS	UAI	LTO	IND	NÜFUS	MİL.	M.B.D.K.S.	
17. İSRAİL	13	54	47	81	38		8,547.10	120	71.225	Nispi Sistem
18. İSVEÇ	31	71	5	29	53	78	9,903.12	349	28.375	Nispi Sistem
19. İSVİÇRE	34	68	70	58	74	66	1,343.10	200	6.715	Nispi Sistem
20. İTALYA	50	76	70	75	61	30	60,600.59	630	96.190	Karma Sistem
21. İZLANDA	30	60	10	50	28	67	334.25	63	5.301	Nispi Sistem
22. JAPONYA	54	46	95	92	88	42	126,994.51	465	273.105	Karma Sistem
23. KANADA	39	80	52	48	36	68	36,286.43	338	107.355	Çoğunlukçu Sistem
24. KIBRIS (Kıbrıs Rum Kesimi)							848.30	56	15.142	Nispi Sistem
25. KORE (Güney Kore)	60	18	39	85	100	29	51,245.62	300	170.816	Karma Sistem
26. LETONYA	44	70	9	63	69	13	1,960.42	100	19.604	Nispi Sistem
27. LİTVANYA	42	60	19	65	82	16	2,872.30	141	20.368	Karma Sistem
28. LÜKSEMBURG	40	60	50	70	64	56	582.97	60	9.716	Nispi Sistem
29. MACARİSTAN	46	80	88	82	58	31	9,817.96	199	49.331	Karma Sistem
30. MALTA	56	59	47	96	47	66	436.95	65	6.707	Nispi Sistem
31. MEKSİKA	81	30	69	82	24	97	127,540.42	500	255.080	Karma Sistem
32. NORVEÇ	31	69	8	50	35	55	5,232.93	169	30.958	Nispi Sistem
33. POLONYA	68	60	64	93	38	29	37,948.02	460	82.495	Nispi Sistem

Tablo 6. OECD ve AB Ülkeleri Kültür Boyutları, Milletvekili Başına Düşen Kişi Sayıları ve Seçim Sistemleri Tablosu

OECD ve AB ÜLKELERİ	KÜLTÜR BOYUTLARI						MİLTV. BAŐ. DÜŞEN KİŞİ			SEÇİM SİSTEMİ
	PDI	IDV	MAS	UAI	LTO	IND	NÜFUS	MİL.	M.B.D.K.S.	
34. PORTEKİZ	63	27	31	99	28	33	10,324.61	230	44.886	Nispi Sistem
35. ROMANYA	90	30	42	90	52	20	19,705.30	329	59.893	Nispi Sistem
36. SLOVAKYA	100	52	100	51	77	28	5,428.70	150	36.186	Nispi Sistem
37. SLOVENYA	71	27	19	88	49	48	2,064.84	90	22.933	Nispi Sistem
38. ŐİLİ	63	23	28	86	31	68	17,909.75	155	115.541	Nispi Sistem
39. TÜRKİYE	66	37	45	85	46	49	82,003.882	600	136.673	Nispi Sistem
40. YENİ ZELANDA	22	79	58	49	33	75	4,692.70	120	39.105	Karma Sistem
41. YUNANİSTAN	60	35	57	100	45	50	10,746.74	300	35.822	Nispi Sistem

Kaynaklar: Yazarlar tarafından aşağıdaki kaynaklardan derlenerek oluşturulmuştur.

Lijphart, 1991: 133; Teziç, 1991: 276-306; Aleskerov, Ersel ve Sabuncu, 1999: 215-234; Öden, 2003: 54-65;

Central Intelligence Agency, *Electoral aystem for national legislature*, <https://www.idea.int/data-tools/data/electoral-system-design>, Erişim Tarihi: 20.11.2017;

AB, <https://www.avrupa.info.tr/tr/etkilesimli-avrupa-haritasi-9>, Erişim Tarihi: 20.11.2017;

Hofstede, G., <https://www.hofstede-insights.com/>, Erişim Tarihi: 20.11.2017;

The World Bank, Population Total 2016, SGB, <https://www.csgb.gov.tr/diyih/contents/uluslararasıkuruluslar/oecd/>, Erişim Tarihi: 20.11.2017;

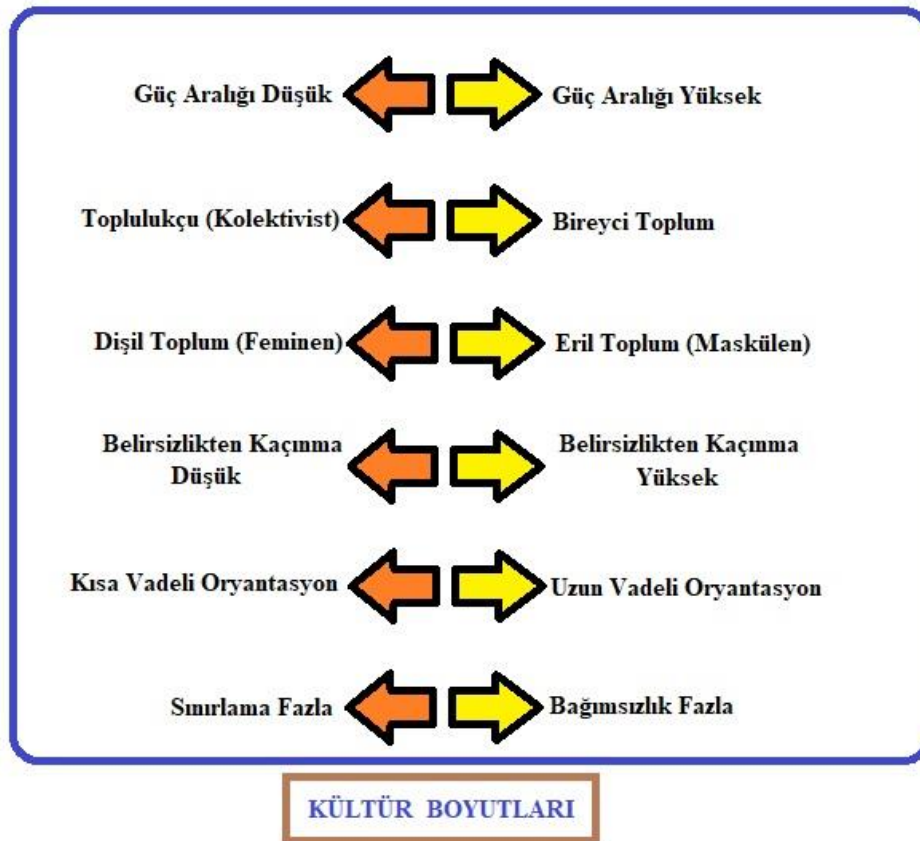
Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), (2018), <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, Erişim: 25.05.2019

Yapılan analiz neticesinde, Milletvekili başına düşen kişi sayısı ile çoğunlukçu seçim sistemi arasında pozitif yönlü ve 0,409 düzeyinde anlamlı bir ilişi olduğu görülmüştür. Bir başka ifadeyle değişkenlerden biri artarken diğeri de artmakta veya biri azalırken diğeri de azalmaktadır. Sonraki incelenen ilişi ise milletvekili başına düşen kişi sayısı ile nispi seçim sistemi arasındaki ilişkidir. Milletvekili başına düşen kişi sayısı ile nispi seçim sistemi arasında negatif yönlü ve -0,554 düzeyinde anlamlı bir ilişi tespit edilmiştir. Yani burada ters yönlü bir ilişi ortaya çıkmaktadır. Bir başka ifadeyle değişkenlerden biri artarken diğeri azalmakta, biri azalırken de diğeri artmaktadır. Öte yandan, milletvekili başına düşen kişi sayısı ile karma seçim sistemi arasında pozitif yönlü ve 0,312 düzeyinde anlamlı bir ilişi tespit edilmiştir.

Milletvekili başına düşen kişi sayısı en fazla olan ülkelerin genellikle çoğunlukçu seçim sistemini uygulayan ülkeler olduğu, ikinci sırayı karma seçim sisteminin, üçüncü sırayı da nispi seçim sisteminin aldığı bulgusu elde edilmiştir.

Kültür boyutlarına ilişkin analizlerde Hofstede (2001) tarafından ülkeler açısından her boyutta hesaplanmış skorlar veri olarak kullanılmıştır. Hofstede ülkelere her bir kültür boyutu için 1 ve 100 arasında puanlar vermiştir. Bu skorların yüksek veya düşük olması durumunda yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere; skorun yüksek olması durumunda bir toplum sağdaki özellikleri, düşük olması durumunda soldaki özellikleri taşımaktadır.

Şekil 1. Kültür Boyutları

Kaynak: Hofstede G'nin Kültür Boyutları ele alınarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Seçim sistemleri ve kültür boyutlarına ilişkin korelasyon analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Çoğunlukçu sistem ile bireyci ve kolektivist yapı arasında 0,525 düzeyinde pozitif yönde bir ilişi tespit edilmiştir. Çoğunlukçu seçim sistemi ile serbestliğe karşı sınırlama arasında ise yine 0,345 düzeyinde pozitif yönde anlamlı bir ilişi söz konusudur. Diğer kültür boyutları ile çoğunlukçu seçim sistemi arasında anlamlı bir sonuç bulunamamıştır.

Nispi seçim sistemi ile kültür boyutlarının analizi sonucu elde edilen sonuçlara göre: Bireyci ve kolektivist yapı ile nispi seçim sistemi arasında -0,375 düzeyinde negatif bir ilişki tespit edilmiştir. *eril* (maskülen) ve *dişi* (feminen) toplum ile nispi temsil sistemi arasında da -0,409 düzeyinde yine negatif yönlü bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Diğer kültür boyutları ile nispi seçim sistemi arasında anlamlı bir sonuç bulunamamıştır.

Karma seçim sistemi ile kültür boyutlarının analizi sonucu elde edilen veriler göz önünde bulundurularak řu sonuçlara varmak mümkündür: Maskülen ve feminen toplum ile karma seçim sistemi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. İki değişken 0,333 düzeyinde anlamlıdır. Diğer kültür boyutları ile karma seçim sistemi arasında anlamlı bir sonuç tespit edilememiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında yer alan OECD ve Avrupa Birliği ülkelerinin %12,2'sinin çoğunlukçu sistemi, %68,3'ünün nispi sistemi, %19,5'inin de karma seçim sistemini benimsediği tespit edilmiştir. Bu ülkeler arasında en çok uygulanan sistemin nispi seçim sistemi olduğu görülmektedir. Yani 41 ülke verileri üzerinden yapılan frekans analizi sonucuna göre örnekleme yer alan 41 ülkenin 28'inde yani %68'inde nispi seçim sistemi kullanılmaktadır. Çalışmamıza konu olan, 41 ülkeden yalnızca 5'i çoğunlukçu sistemi ve 8'i de karma seçim sistemini uygulamaktadır. Bu sonuçlara göre en çok uygulanan seçim sisteminin nispi temsil sistemi olduğu görülmektedir. İncelenen ülkelerin 6'sı sadece AB ülkesi, 14'ü sadece OECD ülkesi ve 21'i de hem AB hem de OECD ülkesidir.

Yapılan analizler neticesinde, örnekleme dâhil olan 41 ülke açısından řu sonuçlara ulaşılmıştır:

a. *Çoğunlukçu seçim sistemi* uygulanmakta olan ülkelerin, ulusal kültür boyutları açısından *bireyci yapıya* sahip oldukları görülmektedir. Bir başka ifadeyle bireyci ve kolektivist yapı boyutuna ilişkin skorun yüksek olduğu toplumların çoğunda (yapı toplumculuktan, bireyciliğe doğru kaydıķça), çoğunlukçu seçim sistemi uygulanmakta, kolektif özellik gösteren toplumlarda ise çoğunlukçu sistemden uzaklaşmaktadır. Bireyci toplumlarda kişiler “ben” odaklıdır ve bireysel tercihler önem taşımaktadır. Bu toplumlarda yönetim gruplara değil bireylere karşı sorumludur. Bu toplumlarda kolektif iletişim seviyesi düşük ve kişisel farklılıklar normaldir. İşveren ve işçi arasındaki veya amir ve memur arasındaki ilişki faydaya dayanır. Grup seçimlerinden çok bireysel seçimler önem taşımaktadır. Çoğunlukçu seçim sistemini uygulayan ülkelerde bireysel özgürlükler ve davranışlar ön plandadır. Bireyler sınırlamanın fazla olduğu toplumlara göre daha pozitif ve iyimserlerdir.

b. Yine *çoğunlukçu seçim sistemi* uygulanması durumu ile *serbestliğe karşı sınırlama boyutundaki* ölçek değeri arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki söz konusudur. Yani, *serbestliğe karşı sınırlama boyutu değerinin yüksek* olduğu toplumlarda, genelde *çoğunlukçu seçim sisteminin* uygulanmakta olduğu görülmüştür.

c. *Nispi temsil sistemini* benimseyen toplumların ulusal kültür yapıları açısından daha çok *kolektivist yapıya* sahip oldukları görülmektedir. Bu toplumlar ben odaklı değil “biz” odaklıdır. Bu toplumlarda ilişkiler işten daha önemlidir. Bu toplumlarda yüksek içerikli iletişim vardır ve grup içi uyum önem taşır. Yönetim bireylere değil gruplara yöneliktir. Bu durumda da grupların nispi olarak temsili ön plana çıkmaktadır.

d. *Nispi temsil sistemini* benimseyen toplumların *dişi (feminen)* bir kültür yapısının olduğu görülmektedir. Bu toplumlarda hayat yaşamak içindir, çalışmak yaşamak içindir görüşü hâkimdir. İnsanlar içten ve samimidir. Bu toplumlarda iş insan yaşamının merkezinde değildir. Çocuklar koruma ve sorumluluk duygusu ömür boyudur. Burada kültür boyutlarındaki erillik ve dişilikle ataerki yapıyı karıştırmamak gerekmektedir. Kültür boyutlarındaki dişil yapıdan kastedilen toplumsal cinsiyet açısından bir grubun hakimiyeti değil, yaşama bakış açısı, çocukların korunması vb yaklaşımlarda daha feminen yaklaşıma sahip olunmasıdır.

e. *Karma seçim sistemi*, nispi seçim sisteminden *eril (maskülen)* ve *dişi (feminen) toplum boyutu ile olan ilişkisi bakımından* farklılık arz etmektedir. *Karma seçim sistemini* benimseyen toplumlarda *maskülen yani, eril* özellikler daha çok ağır basmaktadır. Bu toplumlarda bireyler

hırslıdır, ayrıca çalışmak için yaşanır görüşü hâkimdir. Bu toplumlarda para, meta ve işler önemlidir, iş insanların hayata bakışının merkezindedir. Dolayısıyla daha eril ve materyalist yapıya sahip toplumların karma seçim sistemi uygulamakta olduğu görülmektedir.

f. *oğunluku seçim sistemini uygulayan ölkelerin ise daha çok bireyci (serbestlik değeri yüksek) toplumlar olduğu görülmektedir. Burada aslında bir tezat karşımıza çıkmaktadır. Çünkü aslında bireyci ve özgürlüğüne düşkün toplumlarda, toplumun tüm kesimlerinin temsil edildiği çoğulcu veya en azından karma sistemlere doğru bir kayma olmasını beklemek daha mantıklı gelmektedir. Analiz sonuçları ise istikrar ve güvenlik arayışının, serbestlik ve özgürlük arayışının önüne geçmiş olabileceğine ilişkin ipuçları taşımaktadır.*

g. *oğunluku seçim sistemini uygulayan ölkelerde milletvekili başına düşen kişi sayısı, diğer seçim sistemlerine kıyasla daha fazladır. İkinci sırayı karma seçim sistemi ve son sırayı da nispi temsil sistemi almaktadır. Nispi temsil sistemini uygulayan ölkeler, toplulukçu (kolektivist) ve dişi (feminen) toplum özelliği göstermektedirler. Örneklemede karma seçim sistemini uygulayan ölkelerin ise eril (maskülen) toplumlar olduğu görülmektedir.*

Sonuçları yukarıda kısaca özetlenmiş olan bu çalışmada, araştırma evreni olarak OECD ve AB ölkeleri seçilmiş ve örnekleme de bu ölkelerin tamamı dâhil edilmiştir. Bu ölkelerde uygulanmakta olan seçim sistemleri ile bu ölkeler toplumlarının ulusal kültür özellikleri ve milletvekili başına düşen kişi sayıları arasındaki ilişki araştırılmış ve önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçların özellikle siyaset bilimi alanında çalışmalarını yürüten diğer araştırmacılar açısından iyi bir başlangıç noktası teşkil edeceği değerlendirilmektedir.

Bu konuda çalışma yapacak olan müstakbel araştırmacılar, buradaki örneklemede yer verilen ölkeleri daha da genişleterek, küresel anlamda genellemeye ulaşılabilecek araştırmalar gerçekleştirebilirler. Bu çerçevede, müstakbel araştırmacılar, Hofstede'nin incelemiş olduğu ve elde ulusal kültür boyutlarına ilişkin verisi bulunan tüm ölkeleri araştırma kapsamına alarak daha genellenebilir araştırmalara imza atabilirler. Bu ölkeleri, kıtalara veya bölgelere göre gruplandırarak inceleyebilirler. Milletvekili başına düşen kişi sayısı değişkeni yerine gayri safi milli hâsıla ya da başka bir değişkenin eklenmesi ile seçim sistemleri arasındaki ilişkiyi araştırabilirler.

KAYNAKÇA

AB, <https://www.avrupa.info.tr/tr/etkilesimli-avrupa-haritasi-9>, Erişim Tarihi: 20.11.2017

ALDIKAÇTI, O. (1980). Yaşadığımız Kriz ve Anayasanın Değiştirilmesi, Tercüman Anayasa ve Seçim Sistemi Semineri, İstanbul.

ALESKEROV, F., ERSEL, H. ve SABUNCU, Y. (1999), Seçimden Koalisyona Siyasal Karar Alma, Yapı Kredi yayınları, İstanbul.

ALYOT, HALİM T. (1949). Demokrasi ve Seçim Sistemleri, Türkiye'de ve Yabancı Memleketlerde Seçim Mevzuatı, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara.

ARASLI, O. (1972). Adaylık Kavramı ve Türkiye'de Milletvekilliği Adaylığı, AÜHF Yayınları, No:311, Ankara.

ARMAOğLU, F. (1955). Seçim Sistemleri, Güney Matbaası, Ankara.

ATAR, Y. (1990). Türkiye'de Seçim Sistemlerinin Gelişimi ve Siyasi Hayat Üzerindeki Etkileri, Konya.

ATEş, S. (2006). Demokratik Seçim Sistemleri, s. 1.

AYCAN, Z. (2000). Impact of Culture on Human Resource Management Practices: A 10- Country Comparison, Applied Psychology: An International Review, s. 192-221.

BAKIR, S. ve Sevgi, P. (1981). AET Ölkelerinin Seçim Yasaları, Ankara

- BARKEMA, Harry G., VERMEULEN, F. (1997). “What Differences in Cultural Backgrounds of Partners Are Detrimental for International Joint Ventures”, *Journal of International Business Studies*, Volume 28, Issue 4, ss. 845–864.
- CESERE, J. ve SADRI, G. (2003). “Do All Carrots Look the Same? Examining the Impact of Culture on Employee Motivation”, *Management Research News*, Vol.26 (1), ss.29-40.
- CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY, Electoral aystem for national legislature, <https://www.idea.int/data-tools/data/electoral-system-design>, Erişim Tarihi: 20.11.2017
- COTTERET, Jean M. ve EMERİ, C. (1991). Seçim Sistemleri, (Çeviren: Ahmet Kotil), İletişim Yayınları, İstanbul, 5. Baskı.
- ÇAM, E. (1995). Siyaset Bilimine Giriş, 4. Basım, Der Yayınları, İstanbul.
- DERDİMAN, R.C. (2006). Anayasa Hukukunun Genel Esasları ve Türk Anayasa Düzeni, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa.
- DOUGLES, W. R. (1967). *The Political Consequences of Electoral Laws*, New Haven and London, Yale University Press.
- GÖZLER, K. (2001). *Anayasa Hukukuna Giriş, Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- GÖZLER, K. (2004). *Anayasa Hukukuna Giriş*, Ekin Kitabevi, Bursa.
- GÖZÜBÜYÜK, A. ř. (2003). *Anayasa Hukuku, Son Değişikliklerle Güncelleştirilmiş 11. Baskı*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- HOFSTEDE, G. (1984). “Cultural Dimensions in Management and Planning”, *Asia Pacific Journal of Management*, Volume 1, Issue 2, ss. 81–99.
- HOFSTEDE, G. (1984). *Culture’s Consequences: International Differences in Work Related Values*. Sage Publications, Newbury Park.
- HOFSTEDE, G. (1997). *Cultures and Organizations*, Mc Graw-Hill, Inc.
- HOFSTEDE, G. (2001). *Culture’s Consequences*. 2. Baskı. Sage Publications, Beverly Hills.
- HOFSTEDE, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations* (2nd edition). Sage Publications, Thousand Oaks, California.
- HOFSTEDE, G. (2011). *Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context*, Online Readings in Psychology and Culture, Unit: 2, <http://scholarworks.gvsu.edu/orpc/vol2/iss1/8>, accessed on: 25.11.2017.
- HOFSTEDE, G. Hofstede ve MİNKOV, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind* (Rev. 3rd ed.). New York: McGraw-Hill
- HOFSTEDE, G. HOFSTEDE, G. J. (2005), *Cultures and Organizations: Software of the Mind*, (Revised and expanded 2nd ed.). McGraw Hill. McGraw-Hill. For translations see www.geerthofstede.nl and “our books”. New York.
- HOFSTEDE, G., <https://www.hofstede-insights.com/>, Erişim Tarihi: 20.11.2017
- İBA, ř. (2008). *Anayasa Hukuku ve Siyasal Kurumlar, Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 2. Baskı*, Ankara.
- İNCEOĞLU, M. (1985). *Güdüleme Yöntemleri*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Basın Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara.
- KARAMUSTAFAOĞLU, T. (1970). *Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri*, Ankara, AÜHF Yayınları, No: 262.

- KESER, A., GÖKMEN, Y. ve TÜREN, U. (2015). “The Impacts of National Culture on Fatal Occupational Injuries”, Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/6 Spring 2015, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8129> ISSN: 1308-2140, Ankara/Türkiye, s. 567-588.
- LİJPHART, A. (1991). Çağdaş Demokrasiler, (Çeviren: Ergun Özbudun-Ersin Onulduran), Yetkin Yayınları, Ankara.
- MACKENZIE, W.J.M. (1967). Free Elections, London.
- ÖDEN, M. (2003). Seçmenlerin Kişi Tercihini Açısından Seçim Sistemleri, Yetkin, Ankara.
- ÖZBUDUN, E. (1987). Institutionalizing Competitive Elections in Developing Societies, Myron Weiner and Ergun Özbudun, Competitive Elections in Developing Countries, Washington.
- ÖZKAN, A. (2007). Siyasal İletişim Stratejileri, Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, İstanbul.
- PARKER, B. (1998). Globalization and Business Practice. Sage Pub. London.
- ROATH, A. S., MİLLER, S. R. ve CAVUSGİL S. T. (2002). “A Conceptual Framework of Relational Governance in Foreign Distributor Relationships”. International Business Review, 11(1), ss.1-16. [https://doi.org/10.1016/S0969-5931\(01\)00044-0](https://doi.org/10.1016/S0969-5931(01)00044-0).
- SARGUT, A. Selami. (2001). Kùltürler Arası Farklılaşma ve Yönetim, İmge Kitabevi, Ankara.
- SCARBOROUGH, J. (1998). The Origins of Cultural Differences and Their Impact on Management, Quorum Books, London.
- SEZEN, S. (1994). Seçim ve Demokrasi, Gündoğın Yayınları, Ankara.
- SOFYALIOĞLU, Ç. ve Aktaş, R. (2001). “Kùltürel Farklılıkların Uluslararası İşletmelere Etkisi”, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 7 (1), ss. 75-92.
- SOSYAL, M. (1968). Anayasaya Giriş, AÜSBF Yayınları, Ankara.
- SOSYAL, M. (1976). 100 Soruda Anayasanın Anlamı, Gerçek Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul.
- STEGER, U., SCHİNDEL, C. ve KRAPF, H. (2002). “The Experience of Emas in Three European Countries: A Cultural and Competitive Analysis”, Business Strategy and the Environment, Vol.11, ss. 32–42 , DOI: 10.1002/bse.317.
- ŞEKER, Şadi E. (2015). Hofstede'nin Kùltürel Boyutlar Teorisi (Hofstede's Cultural Dimensions Theory), <http://mis.sadiyrenseker.com/2015/03/hofstedenin-kulturel-boyutlar-teorisi-hofstedes-cultural-dimensions-theory/>, Erişim Tarihi: Aralık, (2017).
- TANİLLİ, S. (1981). Devlet ve Demokrasi, Say Kitap Pazarlama, 2. Baskı, İstanbul.
- TBMM. (1982). TBMM Kùtùphane ve Dokùmantasyon Müdürlüğü, Seçim Sistemleri ve Türkiye'deki Uygulamalar, Yayın No: 5, Ankara.
- TEZİÇ, E. (1967). Seçim Sistemleri, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- TEZİÇ, E. (1991). Anayasa Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul.
- TEZİÇ, E. (1998). Anayasa Hukuku, 5. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- TUNÇ, H. (1999). Anayasa Hukukuna Giriş, Nobel Kitabevi, Ankara.
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TUİK), (2018), <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, Erişim Tarihi: 25.05.2019
- TÜRK, Hikmet S. (1994). Türkiye İçin Nasıl Bir Seçim Sistemi, TESAV Yayınları, Ankara.
- TÜRK, Hikmet S. (2006). “Seçim, Seçim Sistemi ve Anayasal Tercih”, Anayasa Dergisi, Sayı: 23, ss. 75-113.

- TÜRK, Hikmet S. ve TUNCER, E. (1995). Türkiye İçin Nasıl Bir Seçim Sistemi, TESAV Yayınları, Yayın No: 6, Ankara.
- ÜSTE, Rabia B. (1999). Türkiye’de Seçim Sistemi Arayışları-Bir Alternatif Model, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, SBE, İzmir.
- THE WORLD BANK, Population Total 2016, ÇSGB, <https://www.cs.gb.gov.tr/diyih/contents/uluslararasıkuruluslar/oecd/>, Erişim Tarihi: 20.11.2017
- YAVAŞGEL, Emine. (2004). Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri ve Türkiye Durumları, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- YEŞİL, S. (2009). “Kültürel Farklılıkların Yönetimi ve Alternatif Bir Strateji: Kültürel Zekâ”, KMU İİBF Dergisi, Yıl:11 Sayı:16, ss. 100-131.
- YILMAZ, E. (1996). Hukuk Sözlüğü, Yetkin Yayınları, Genişletilmiş 5. Baskı, Ankara.
- YÜCE, M. (20.11.2017). Seçim Sistemleri, Türkiye’deki Uygulamaları ve Ortaya Çıkan İktidar Yapıları, http://siyasaliletisim.org/wpdemo/wp-content/uploads/2008/10/SECIMSISTEMLERI_VEORTAYACIKANIKTIDARYAPILARIMUGEYUCE.pdf, s. 2-3.
- YÜZBAŞIOĞLU, N. (1996). “Türkiye’de Uygulanan Seçim Sistemleri ve Bunlara İlişkin Mahkeme Kararlarına Göre Nasıl Bir Seçim Sistemi”, İÜHF Mecmuası, Cilt: 55, ss. 103-150.